

George Enescu Nagyváradon

Az 1927-es év egy szenzációs hírral debütált a nagyváradi zenekedvelők számára, miszerint a világhírű hegedűművész és komponista George Enescu a hónap folyamán a városban ad három koncertet. Erről konkrétumot csak a *Nagyvárad* 1927. január 15-én megjelent számában, az első fellépés után írtak. Azon a napon egy hosszabb lélegzetű cikk jelent meg a lap 3. oldalán.

A cikket jegyző „na” írásának elején megemlíti, hogy a művészt ma már Enescónak ismeri a világ, ugyanis, ha nincs éppen turnén, akkor az útlevele szerint Párizsban él, és már csak látogatóba jön Romániába. „Nem pénzkérdések hozzák ide, hiszen mérhetetlen vagyonok várják odakinn a legnemesebb valutákban. Aki azelőtt vagy akár tegnap este is hallotta, az tisztában van azzal, hogy Enescut csak ideális célok vezetik, ha két éjszakát bumlizik, hogy a besztercei nagyvendéglőben eljazzson egy Bach-szonátát. A zsebében van a távirat, amelyben egyetlen budapesti koncertért a Harmonia koncertrendező annyit ajánl fel neki, amennyit öt erdélyi városban kap. És ő mégis Dés felé utazik és három hangversenyt ad Nagyváradon. Megmondta: becsülést akar szerezni a román művészetnek.”

A művész a terveiről a következőt nyilatkozta a *Nagyváradnak*: „Február végéig két estém szabad, amikor Bukarestből Párizsba visz az

expressz. Huszonhetedikén délután érkezem meg, s még aznap este tartom első hangversenyem. Egy Bach-, aztán egy Beethoven-estém lesz. Harmadnap Brüsszelben, negyednap Amszterdamban játszom, s a következő este már Londonban hegedülök.”

Az interjú alatt úgy érződik, mintha nem is egy világhírű művész, hanem egy túlhajszolt tisztviselő nyilatkozna a munkateljesítményéről – jegyzi meg a cikkíró.

A Katolikus Körben lépett fel a művész, de magáról a fellépésről komoly kritikát nem olvashatunk a cikkben. Mindössze annyit jegyez meg, hogy „Enescuról tizenöt évvel azelőtt azt írta

Kongold Erik, hogy Beethoven szelleme él a zseniális fiatalemberben, Isay őt tartotta a hegedűn Bach legnagyobb inerpertátorának”.

A fellépés mindenestre sikeres volt, mert a jelenlévők „nagy intenzitással” tapsoltak. A cikkíró szerint ez nem is annyira az előadó művészetének szólt, hanem inkább a nagyságának. „Ahogy a Bach-szonátát végigjátszotta, ahogy a Beethoven *Románcát* a szívekbe zenélte, utána csak áhítatos csenddel lehetett volna tüntetni. Igaz, hogy ott volt a Mozart *Rondo*, ami fasciálta a hallgatót, és a Keiser *Liebeslied*, amely édes illúziókba vitt, na ezeknél lehetett túláradni. És Carava, ez a csodálatos zongoraművész avatott kézzel formál keretet neki.”

Amint az kiderül továbbolvasva a cikket, a hangversenyen sokan ott voltak, magyarok többen, mint románok. A koncert után az Újságíró Klubban, fehér asztal mellett, tovább kérdezte az újságíró a Mestert, és ő, amikor a vendégkönyvben meglátta Dohnányi nevét, Pestről kezdett mesélni.

„Tíz hangversenyem volt ott. Néhányszor szegény Dienzi Oszkár kísért a Vigadóban, aztán Kerner István dirigálta a Filharmonikusokat a Zeneakadémián, amikor zenekari kísérettel játszottam a Beethoven-koncertet. Az én számomra azonban a legféleljetlenebbek azok a trió-estek maradnak, amelyeken a muzsikán át meleg barátság fejlődött hármunk között. Magam előtt látom a plakátot, amelyen csak annyi állt: Dohnányi, Enesco, Casals trió-este. Azóta Dohnányival Amerikában, Pablo Casalsszal Madridban találkoztam.

– És mit szól a Mester az új nagyokhoz, Jasa Heifetzhez vagy Prihodához?

– Prihodát még nem hallottam, de Heifetz igazán nagyszerű.

– A magyar hegedűsök közül kit tart kiválónak?

– Természetesen Vécseyt, akit ugyan régen nem hallottam, és Telmányit, akinek igazán jó híre van külföldön.

Aztán nagy meglepéssel beszél arról, hogy Nagyváradon filharmonikusok is vannak.”

Az Újságíró Klubot agyondicsérte, amerikai klubokhoz hasonlította, de amikor magyarul szólt a pincérre és megkérte, hogy hozzon egy kávé, mindenkit meglepett. A francia és a német nyelvet anyanyelvi szinten beszélő Enescu szinte tökéletes magyarsággal ejtette a mondatot, majd cinkosan kacsintott, és ezt mondta: „Vasárnap este eljátszom a *Csak egy kislány*-t. És hozzátette: Odalenn a Regátban ez a legnépszerűbb számom.”

Enescu ünneplése címmel jelent meg tudósítás a *Nagyvárad 1927.* január 18-i számában a 16-iki, harmadik hangversenyéről. A cikkíró szerint (aki ismét csak névtelen), a hangverseny nívóban méltó volt a művész nagyságához, eseményekben azonban különbözött az előzőktől. A terem zsúfolásig megtelt érdeklődőkkel az előző két hangverseny sikerességének hatására. A művész iránti érdeklődés mellett az is okot adott erre, hogy Enescu műsorra tűzött egy Ravel által átírt, régi zsidó gyászdal. Talán ez volt az oka, hogy feltűnően nagy számban jelent meg a zsidó közönség azon része is, amely általában nem szokott hangversenyre járni.

Itt álljunk meg egy pillanatra, mert a cikkből nem derül ki, hogy mi is történt a Katolikus Körben az előadás előtt. Nem is lehetett akkoriban leírni

az eseményeket, de leírta azt sokkal később, 1945-ben Katona Béla a *Várad a viharban* című munkájában. Az pontosan nem derül ki a könyvből, hogy az incidens a három koncert melyike előtt játszódott le, de mindenképpen bizonyítványt ad a művész emberi nagyságáról. Katona Bélát idézzük.

„George Enescu, az előadó-művésznek és a muzsikának ez a klaszszikus nagysága szonáta-estet adott Váradon. A koncert jegyei előre elkelttek, s természetes, hogy a *Kreutzer*- és a Cesar Franck-szonáták hallgatósága jelentékeny mértékben zsidó érdeklődőkből telt ki. Már tódult a közönség a Katolikus Kör felé, amikor váratlanul román diákcsapat nyomult a koncertterem földszinti előcsarnokába. Hangtalanul viselkedtek ugyan, de a publikum, amelynek a diákok sorfalai között kellett elvonulnia, feszélyezetten érezte magát. Többen vissza is fordultak, s botrányt sejtve inkább lemondtak a remélt élvezetről. Ekkor Cohen úr, Enescu zsidó impresszáriója elrohant a mesterért, aki a közeli Park-szállodában várta a hangverseny kezdetét. Kérte, jöjjön azonnal a helyszínre, és szerelje le a diákokat. Enescu percekben belül megjelent az előcsarnokban, ahol egetverő ovációval fogadták a diákok. A mester ekkor felszólította vezetőiket, küldjenek tíz diákot a művész-szobába, ott akarja köszönetét kifejezni.

Ez aztán így hangzott: Kedves barátaim, nagyon köszönöm nektek a meleg ünneplést, amiben engem most részesítettek, de amely egyben, jól tudom, demonstráció is akar lenni a főleg kisebbségekből álló közönséggel szemben. Ne felejtsetek el azonban, hogy legjobb barátaim egyike Bartók

Béla, a nagy magyar muzsikus és legkiválóbb tanítványom Jehuda Menuhin. Kérlek benneteket, ne kompromittáljatok engem ölöttük.

A diákok meghajtották magukat és szó nélkül elvonultak. Enescu pedig megtartotta gyönyörű koncertjét a legcsekélyebb ünneprontás nélkül.”

Folytatva az idézet előtti gondolatokat, a lap beszámolójából megtudjuk, hogy ezen az estén feltűnően nagy számban jelentek meg a román intelligencia képviselői is, bepótolandó az előző két hangversenytől való távollétüket, másrészt minden biznnyal tanúi akartak lenni egy olyan kivételes zenei eseménynek, amely zene-történeti szempontból is emlékezetes marad, mert a mester Nagyváradon mutatta be a nyilvánosságnak hatalmas hegedű-zongora szonátáját. A műsor első részében Ravelt, Debussyt Wienawskyt és Bachot játszott Enescu, a második részben adta elő a román népi motívumokra épített szonátát. A bemutatóra Nagyváradra érkezett Dimitrie Popovici-Bayreuth, a Kolozsvári Román Opera igazgatója, Dumitru D. Botez csellóművész és sokan mások is a romániai zenevilágból, akik tanúi akartak lenni ennek a premiernek.

Az előadás után újra az Újságíró Klub látta vendégül a művészt és társaságát, ahol őszinte és baráti ünneplés részesei lehettek. A három ízbeni vendéglátásért nemcsak a vendégkönyvbe írt köszönő sorokat Enescu, hanem a Kara Mihály szobrászművész, festő, grafikus által készített pompás portrén is kihangsúlyozta a váradai újságírók iránt érzett rokonszenvét.

Farkas László